

Utbildningsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Utbildningsnämnden

Datum:
2023-03-10

Diarienummer:
UBN-2023-01320

Handläggare:
Katarina Håkansson

Remiss om allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid (SOU 2022:61)

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden beslutar

1. **att** föreslå kommunstyrelsen lämna yttrande enligt bilagt förslag till utbildningsdepartementet.

Ärendet

Uppsala kommun har inbjudits att lämna synpunkter på betänkandet Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid (SOU 2022:61).

I betänkandet föreslås bland annat allmänt fritidshem. Det innebär att alla elever ska erbjudas fritidshem under minst 490 timmar om året till och med vårterminen det år de fyller nio år. Från och med höstterminen det år de fyller nio år till och med vårterminen det år de fyller 10 år ska eleverna erbjudas fritidshem under minst 295 timmar om året. Avgiften för vårdnadshavare får bara avse den del som överstiger dessa timmar. Allmänt fritidshem erbjuds under läsåret inklusive lov och studiedagar.

Uppsala kommun föreslås att i stort ställa sig positiv till förslagen i betänkandet.

Beredning

Ärendet har beretts i samarbete mellan utbildningsförvaltningen och kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Förslaget har inga konsekvenser sett ur barn-, jämställdhets- eller näringslivsperspektivet.

Föredragning

Betänkandet innehåller bland annat följande förslag.

Allmänt fritidshem

Det innebär att alla elever ska erbjudas fritidshem under minst 490 timmar om året till och med vårterminen det år de fyller nio år. Från och med höstterminen det år de fyller nio år till och med vårterminen det år de fyller 10 år ska eleverna erbjudas fritidshem under minst 295 timmar om året.

Avgiften för vårdnadshavare får bara avse den del som överstiger dessa timmar.

Allmänt fritidshem erbjuds under läsåret inklusive lov och studiedagar.

Informationsskyldighet

Kommunen ska genom en utökad informationsskyldighet ta kontakt med vårdnadshavare till elever som ska erbjudas allmänt fritidshem och vars barn inte har en placering i fritidshem.

Målgruppen 10-12 år

Ungdomspolitiken bör ses över så att 10–12-åringar omfattas av kartläggningar och insatser inom relevanta delar av området. Fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar bör utredas i särskild ordning. Utredningen bör omfatta vilka behov och preferenser som åldersgruppen har och vilka behov det är som ska mötas.

Lokaler

Det ska läggas till i skollagen att huvudmannen också ska se till att fritidshemmet har ändamålsenliga lokaler.

Kompetensförsörjning

Lärosäten ska ges i uppdrag att planera och utveckla en utbildning på avancerad nivå för lärare i fritidshem och att en nationell forskarskola med relevans för fritidshemmets syfte ska inrättas. Detta som en förutsättning för att fler lärosäten ska kunna ha tillräcklig kompetens för att erbjuda grundlärarutbildning med inriktning fritidshem.

Ekonomi

Merkostnader finansieras genom generellt statsbidrag.

Betänkandet i sin helhet kan läsa via länken nedan:

[Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid \(regeringen.se\)](#)

I bilagt förslag till yttrande föreslås att kommunen i stort ställer sig positiv till förslagen.

Ytterligare utredning av verksamheten för åldersgruppen 10-12 år är positivt. Det finns en oro att deltagande i öppen fritidshemsverksamhet minskar om denna fortsätter att vara avgiftsbelagd.

Uppsala kommun tillstyrker förslaget om kompetensförsörjning och vill starkt betona vikten av att den aktuella grundlärarutbildningen etableras i Uppsala län.

Det är svårt att avgöra hur träffsäker kostnadsbedömningen är av betänkandets förslag. Uppsala kommun vill betona vikten av att kostnadsutvecklingen följs upp vid ett genomförande och att kommunen kompenseras i nivå med utvecklingen.

Förslag till yttrande redovisas i sin helhet i bilaga.

Ekonomiska konsekvenser

Ej aktuellt.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2023-03-10

Förslag till yttrande över betänkande Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid (SOU 2022:61).

Utbildningsförvaltningen

Susana Olsson Casas
Utbildningsdirektör

Yttrande angående betänkandet Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid (SOU 2022:61)

I Uppsala kommun erbjuds idag fritidshem enligt gällande lagstiftning, och därutöver har elev till vårdnadshavare som är föräldralediga eller arbetsökande på skoldagar rätt till plats på fritidshem efter skoldagens slut fram till kl. 15.30. Vidare kan vårdnadshavare till barn som är 10–12 år gamla anmäla sitt barn i en öppen fritidsverksamhet (fritidsklubb) i stället för fritidshem. Utbildningsnämnden ansvarar för fritidshemmen och kulturnämnden för fritidsklubbarna.

Uppsala kommun är i huvudsak positiv till förslagen som framförs i betänkandet. Nedan kommenteras de delar i betänkandet där Uppsala kommun har synpunkter på förslagen.

6.5 Ett allmänt fritidshem bör införas (sid 98)

Uppsala kommun tillstyrker förslaget. Kommunen har valt att erbjuda öppen fritidsverksamhet i form av fritidsklubbar för målgruppen 10-12 år. Barn har rätt att gå i den öppna fritidsverksamheten oavsett vårdnadshavares sysselsättning och avgiften för att delta är 200 kr/månad.

Om förslaget om allmänt avgiftsfritt fritidshem skulle införas för barn i åldern 6-9 år ser kommunen en risk att eleverna inte fortsätter i den öppna fritidsverksamheten i årskurs 4, samtidigt som kommunen har en målsättning att öka antalet barn som deltar i verksamheten. Det bör därför övervägas att inrätta ett statligt stöd för att göra det möjligt att ta bort avgifterna också i den öppna verksamheten.

6.6 Levnadsvillkor som ytterligare grund för utökat behov av fritidshem (sid 116)

Dagens lagstiftning anger att fritidshem även av andra skäl än vårdnadshavares sysselsättning ska erbjudas till elever om de på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning. Nu föreslås ett tillägg att också elevens levnadsvillkor ska vägas in i en sådan bedömning.

För att stärka likvärdighet i dessa bedömningar föreslår Uppsala kommun att det tas fram ett nationellt stöd för tillämpningen.

7.2 En utökad informationsskyldighet för kommunerna i syfte att öka deltagandet i fritidshem (sid 130)

Uppsala kommun ställer sig bakom förslaget. Kommunens arbete underlättas om informationsmaterial på olika språk tas fram på nationell nivå.

7.5 Förslag som syftar till ökad kunskap om fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar (sid 152) samt 7.7 Fritidshem för elever i åldern 10–12 år och öppen fritidsverksamhet enligt skollagen bör utredas i särskild ordning (sid 156)

Uppsala kommun delar utredarens uppfattning att det är problematiskt att det finns så lite uppgifter, information och forskning om åldersgruppen. Uppsala kommun välkomnar en utredning av verksamheten för målgruppen 10-12 år.

Enligt betänkandet minskar antalet verksamheter i form av öppen fritidsverksamhet och allt färre kommuner har denna typ av verksamhet. Det är angeläget med ett nationellt utvecklingsstöd för innehåll och kvalitet i öppen fritidsverksamhet.

8.8 Förslag om ändring av förordningen om kvalitetshöjande åtgärder i förskolan (sid 201)

Förordningen om kvalitetshöjande åtgärder i förskolan föreslås ändras så att även fritidshemmet omfattas. Uppsala kommun utgår ifrån att statsbidragsramen i så fall utökas så att inte bidraget till förskola minskar.

Det skulle ge ökad tydlighet om statsbidragen för de båda verksamheterna ges separat.

9.7 Utbildning på avancerad nivå (sid 267)

Bristen på utbildade lärare i fritidshem är ett allvarligt problem. I utredningen konstateras bland annat att Uppsala är det län som har högst antal elever per anställd lärare med legitimation (sid 231). Det framgår också att antalet tjänstgörande lärare i fritidshem med legitimation i Uppsala län har minskat under perioden 2019/20-2021/22 (sid 244). Uppsala tillhör därmed de län som har allra störst rekryteringsbehov. Behovet ställs ytterligare på sin spets med det ökande antalet elever som förväntas om utredningens förslag beslutas.

I utredningen föreslås att lärosäten ska ges i uppdrag att planera och utveckla en utbildning på avancerad nivå för lärare i fritidshem och att en nationell forskarskola med relevans för fritidshemmets syfte ska inrättas. Detta som en förutsättning för att fler lärosäten ska kunna ha tillräcklig kompetens för att erbjuda grundlärarutbildning med inriktning fritidshem.

Uppsala kommun tillstyrker förslaget och vill starkt betona vikten av att den aktuella grundlärarutbildningen etableras i Uppsala län.

12.7 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna (sid 318)

Den utökade rätten i form av det allmänna fritidshemmet och utökad informationsskyldighet kommer att få ekonomiska konsekvenser för kommunerna både i form av ökade kostnader och minskade intäkter. I utredningen föreslås ekonomisk kompensation via generella statsbidrag.

Det är svårt att avgöra hur träffsäker kostnadsbedömningen är. Uppsala kommun vill betona vikten av att kostnadsutvecklingen följs upp vid ett genomförande och att kommunen kompenseras i nivå med utvecklingen.